

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Franklin, Benjamin / Povestea vieții mele / Benjamin Franklin;

trad. din lb. engleză de Iulia Bodnari.

Ediția a II-a; - București: Herald, 2018

ISBN 978-973-111-696-9

I. Bodnari, Iulia (trad.)

821.111

Benjamin Franklin

POVESTEA VIEȚII MELE

Ediția a II-a

Traducere din limba engleză de

IULIA BODNARI

THE AUTOBIOGRAPHY OF
BENJAMIN FRANKLIN

Charles W. Eliot LLD (ed.)

P. F. Collier & Son Company, New York (1909)

EDITURA HERALD
București, 2018

CUPRINS

Notă introductivă	5
Autobiografia lui Benjamin Franklin 1706-1757	10
Scrisoare de la domnul Abel James, cu <i>Note din viața mea</i> (primită la Paris)	108
Scrisoare de la domnul Benjamin Vaughan	110
Continuarea relatării vieții mele, începută la Passy, lângă Paris, în 1784	117
Evenimentele majore din viața lui Franklin	247

AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN

1706-1757

TWYFORD, în casa episcopului din St. Asaph, 1771.

Reședința districtuală a episcopului Shipley, episcopul cel bun, așa cum obișnuia să-l numească dr. Franklin. – B.

DRAGUL MEU fiu, dintotdeauna mi-a plăcut să adun mici anecdote despre strămoșii mei. Ți amintești, poate, de cercetările pe care le-am făcut printre rudele care mi-au mai rămas când ai fost cu mine în Anglia și despre jurnalul pe care l-am început în scopul acesta. Îmi imaginez că și ție ți-ar plăcea să cunoști¹ împrejurările vieții mele, dintre care multe îți sunt încă străine, și, așteptând bucuria pe care mi-o va aduce o săptămână de răgaz neîntrerupt în sihăstria mea prezentă de la țară, m-am așezat să ți le scriu. Pe lângă asta, mai am și alte îndemnuri. Fiindcă am ieșit din starea de sărăcie și întu-

¹ După cuvintele „să cunoști” urmau cuvintele „unele din”, subliniate și apoi șterse. – B. (N. ed. orig.)

neric în care m-am născut și am crescut și am ajuns la o stare de belșug, și având o oarecare reputație în lume, și dat fiind că am trecut până acum prin viață bucurându-mă de o considerabilă fericire, poate că posteritatea va dori să cunoască mijloacele de care m-am folosit și care, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, au reușit atât de bine; în același timp, poate că unele dintre aceste mijloace se vor potrivi cu situația unora dintre cititori și vor fi considerate astfel vrednice de urmat.

Când mă gândesc la fericirea aceasta, sunt îndemnat uneori să spun că, dacă mi s-ar oferi posibilitatea de a alege, nu aș avea nimic împotrivă să iau aceeași viață de la început, cerând doar avantajele pe care le au autorii la a doua ediție, anume corectarea greșelilor din prima. La fel aș face și eu, adăugând la corectarea greșelilor schimbarea unor accidente și evenimente sinistre cu altele mai favorabile. Dar chiar dacă mi s-ar interzice acest lucru, eu tot aș accepta oferta. Fiindcă nu ne putem aștepta la o asemenea repetare, lucrul care seamănă cel mai mult cu rețrăirea vieții pare să fie amintirea acestei vieți și transformarea acestei amintiri în una cât mai trainică, prin așternerea ei în scris.

Prin urmare, mă voi lăsa în voia înclinației de a vorbi despre mine și despre faptele mele trecute, înclinație atât de firească la bătrâni; și mă voi lăsa în voia ei fără să devin obositor pentru cei care, din respect pentru vârsta mea, s-ar putea considera obligați să mă asculte, fiindcă ei pot să citească sau nu, după cum le place. Și, în cele din urmă (pot să mărturisesc și asta fiindcă, dacă neg, oricum

nu o să mă creadă nimeni), poate că o fac în mare parte pentru a-mi mulțumi vanitatea. Într-adevăr, rar am văzut sau am auzit cuvintele introductive „Fără să mă laud, aș putea spune”, fără să urmeze numaidecât o laudă. Celor mai mulți nu le place vanitatea altora, oricât de multă ar avea ei înșiși; dar eu îi ofer locul care i se cuvine ori de câte ori mă întâlnesc cu ea, convins fiind că aduce adesea lucruri bune posesorului și celor care se află în sfera ei de acțiune; și de aceea, în multe cazuri, nu ar fi absurd ca omul să-I mulțumească lui Dumnezeu, printre alte mângâieri ale vieții, și pentru vanitatea lui.

Vorbind despre mulțumirea care I se cuvine lui Dumnezeu, doresc cu toată umilința să recunosc că dator rez fericirea din viața mea trecută, despre care am vorbit, providenței Sale milostive, care m-a condus la mijloacele pe care le-am folosit și le-a înzestrat cu succes. Credința aceasta mă face să sper, deși nu trebuie să mă laud, că aceeași bunătate va fi arătată față de mine prin continuarea acestei fericiri și că tot ea mă va ajuta să suport reversul ei fatal, pe care l-aș putea experimenta, așa cum au făcut-o și alții; înfățișarea sorții mele viitoare fiind cunoscută doar de Cel în a cărui putere stă să ne binecuvânteze chiar în mijlocul nenorocirilor noastre.

Însemnările pe care mi le-a înmănat cândva unul dintre unchii mei (care a dovedit aceeași curiozitate și a colecționat anecdote de familie) mi-au furnizat câteva amănunte ce se referă la strămoșii noștri. Din aceste însemnări am aflat că familia a trăit în același sat, Ecton din Northamptonshire, timp de trei sute de ani, și poate

și înainte, dar el nu știa (poate din timpul în care numele Franklin¹, care era înainte cel al unei categorii de oameni, a fost preluat de ei ca poreclă atunci când oamenii din tot regatul aveau o poreclă), pe o proprietate liberă, de treizeci de acri, cu ajutorul meseriei de fierar, care a continuat în familie până astăzi, cel mai mare dintre fii fiind destinat acestei meserii; obicei pe care l-au urmat și el, și tatăl meu în privința fiilor întâi născuți. Când am căutat în registrele din Ecton, am găsit înregistrări ale nașterilor, căsătoriilor și morților lor începând doar cu anul 1555, fiindcă în parohie nu există registre anterioare acestui an. Din acest registru am aflat că eu eram cel mai tânăr fiu al celui mai tânăr fiu care trăise cu cinci generații înainte. Bunicul Thomas, care s-a născut în 1598, a trăit la Ecton până a îmbătrânit și nu a mai putut să-și exercite meseria; atunci s-a dus să locuiască împreună cu fiul său John, vopsitor în Banbury, Oxfordshire, la care tatăl meu a fost dat ca ucenic. Acolo a murit și a fost îngropat bunicul meu. Am văzut piatra lui de mormânt în 1758. Fiul său cel mai mare, Thomas, a trăit în casa de la Ecton și a lăsat-o moștenire, împreună cu pământul, singurului său copil, o fiică; aceasta, împreună cu soțul ei, un Fisher din Wellingborough, i-a vândut-o domnului Isted, acum lord al conacului de acolo. Bunicul meu a avut patru fii care au trăit și au crescut: pe Thomas, John, Benjamin și Josiah. Îți voi spune tot ce știu despre ei din hârtiile mele și, dacă acestea nu se pierd în absența mea, vei găsi în ele mai multe amănunte.

¹ Răzeș, mic proprietar de pământ liber, în Anglia secolului al XIV-lea și al XV-lea. (N. tr.)

Respect pentru oameni și cărți

Thomas a învățat meseria de fierar de la tatăl lui; dar, fiind iscusit și încurajat să învețe (la fel ca toți frații mei) de către un anume Esquire Palmer, pe atunci cel mai de seamă gentleman din parohie, s-a pregătit singur pentru meseria de copist; a devenit un om însemnat în comitat; a fost unul dintre principalii inițiatori ai tuturor acțiunilor publice din comitat, din orașul Northampton și din propriul sat, în care a fost dat ca exemplu de multe ori; a fost observat și sprijinit de multe ori de cel care era pe atunci lordul Halifax. A murit la 6 ianuarie 1702, după calendarul vechi, cu doar patru ani înainte de nașterea mea. Îmi amintesc că relatarea vieții și a caracterului său, pe care am auzit-o de la anumiți bătrâni din Ecton, te-a izbit ca un fapt extraordinar prin asemănarea cu ceea ce știai despre mine.

„Dacă ar fi murit în aceeași zi”, ai spus tu, „te-ai fi putut gândi la o transmigrație¹.”

John a fost dat ucenic la o vopsitorie de lână – am impresia. Benjamin a învățat să vopsească mătase la Londra, unde era ucenic. Era iscusit. Mi-l amintesc bine, căci în vremea copilăriei mele a venit la tatăl meu, în Boston, și a locuit în casa noastră câțiva ani. A trăit până la o vârstă înaintată. Nepotul lui, Samuel Franklin, trăiește acum în Boston. A lăsat în urmă două volume in-cvarto, format MS., constând din mici poeme ocazionale adresate prietenilor și rudelor, dintre care mi-a trimis și mie specimenul

¹ Transmigrație: concepție religioasă potrivit căreia, în momentul morții, sufletul trece dintr-un corp în alt corp. (N. tr.)

de față¹. Și-a format un sistem propriu de stenografie și m-a învățat și pe mine, dar, fiindcă nu l-am practicat niciodată, l-am uitat. Eu mi-am primit numele după unchiul acesta, fiindcă între el și tatăl meu a existat o deosebită afecțiune. Era foarte pios și îi plăcea să asculte întotdeauna predicile celor mai buni predicatori, pe care le transcria în stenografia lui, adunând astfel multe volume de predici. Era și un bun politician; prea bun, poate, pentru epoca lui. Într-un târziu, în Londra, a ajuns în mâinile mele o colecție a sa cu toate pamfletele principale referitoare la problemele publice, din 1641 până în 1717; multe volume lipsesc, după cum reiese din numerele lor, dar au mai rămas opt volume in-folio și douăzeci și patru in-cvarto și in-octavo. Un negustor de cărți vechi a dat peste ele și, cunoscându-mă fiindcă mai cumpărasem de câteva ori de la el, mi le-a adus. Se pare că unchiul meu le-a lăsat aici când a plecat spre America, acum cincizeci de ani. Pe margine sunt multe adnotări.

Această obscură familie a noastră a acceptat devreme Reforma și a rămas protestantă în timpul domniei reginei Mary, când s-a aflat uneori în pericol de a intra în încurcături din pricina zelului lor împotriva papistașilor. Făcuseră rost de o Biblie în limba engleză și, ca să o ascundă și să o protejeze, o legaseră cu niște benzi de piele dedesubt, în interiorul unei băncuțe cu patru picioare. Când

¹ Aici urmează la margine următoarele cuvinte între paranteze: „aici inserează poemul”, dar poezia nu apare. Domnul Sparks ne informează (*Viața lui Franklin*, p. 6) că aceste volume au fost păstrate și se află în posesia doamnei Emmons din Boston, stră-strănepoată a autorului lor. (N. ed. orig.)

stră-stră-străbunicul meu citea din ea familiei, întorcea băncuța cu picioarele în sus și o lua pe genunchi, întorcând foile sub benzi. Unul dintre copii stătea la ușă, ca să dea de știre dacă apărea aprodul, care era un funcționar al tribunalului ecleziastic. În cazul acesta, băncuța era întoarsă din nou pe picioarele ei, cu Biblia ascunsă în ea, ca mai înainte. Anecdota aceasta am auzit-o de la unchiul Benjamin. Întreaga familie a continuat să aparțină Bisericii Anglicane până la sfârșitul domniei lui Carol al II-lea, când unii dintre pastorii care fuseseră excluși din pricina disidenței au ținut întruniri secrete în Northamptonshire, iar Benjamin și Josiah li s-au alăturat, și așa au rămas toată viața; restul familiei a rămas în biserica episcopală.

Josiah, tatăl meu, s-a căsătorit de tânăr și și-a luat soția și cei trei copii în Noua Anglie, în 1682. Faptul că întrunirile religioase secrete erau interzise prin lege și adesea tulburate a făcut ca mulți dintre cunoscuții săi să se mute în această țară, și el a fost convins să-i însoțească acolo unde se așteptau să se bucure în libertate de modul lor de închinare. De la aceeași soție a mai avut alți patru copii, născuți acolo, iar de la cea de-a doua, încă zece – cu totul șaptesprezece; dintre ei, eu îmi amintesc treisprezece, care stăteau la masa lui în același timp, și toți au crescut și s-au căsătorit; eu am fost fiul cel mai mic, născut cu doi ani mai târziu decât cel dinaintea mea, în Boston, New England. Mama mea, a doua soție, a fost Abiah Folger, fiica lui Peter Folger, unul dintre primii coloniști din Noua Anglie, care este menționat cu cinste de către Cotton Mather în istoria bisericii din această țară, intitulată *Magnalia Christi Ame-*

*ricana*¹, ca un „englez evlavios și învățat”, dacă îmi amintesc bine cuvintele. Am auzit că a scris diverse articole ocazionale, dar numai unul dintre ele a fost tipărit, și eu l-am văzut acum mulți ani. Fusesse scris în 1675, în versurile simple și nepretențioase caracteristice epocii și oamenilor de atunci, și adresat celor implicați în conducere. Se declara în favoarea libertății de conștiință și în sprijinul baptiștilor, al quakerilor² și al altor sectanți care fuseseră persecutați, atribuind acelei persecuții războaiele cu indienii și alte nenorociri care se abătuseră peste țară, ca pe niște judecăți ale lui Dumnezeu care pedepseau o ofensă atât de atroce, și recomandând abrogarea acelor legi nemiloase. Totul mi s-a părut scris cu multă simplitate decentă și cu o libertate bărbătească. Îmi amintesc cele șase versuri din încheiere, deși am uitat primele două din strofă; dar intenția lor era să îl facă cunoscut ca autor, deoarece criticile lui izvorau din bunăvoință.

Din toată inima urăsc

Defăimător să fiu;

Din Sherburne, unde locuiesc,

Eu numele mi-l scriu;

Și, ca să nu vă supărați, vă spun curat

Că Peter Folgier vă e amic adevărat.

¹ *Magnalia Christi Americana*, publicată de Cotton Mather în 1702, avea subtitlul *Istoria ecleziastică a Noii Anglii*; consta din șapte „cărți” publicate în două volume și detalia dezvoltarea religioasă a coloniilor din Noua Anglie între anii 1620 și 1698. (N. tr.)

² Quakerii sunt membrii unui grup de mișcări religioase, cunoscut ca *Societatea Religioasă a Prietenilor*; în trecut, erau cunoscuți datorită următoarelor convingeri: refuzau să participe la război, se îmbrăcau simplu, refuzau să depună jurăminte, se opuneau sclaviei și totalitarismului. (N. tr.)

Frații mei mai mari au fost trimiși cu toții să învețe diferite meserii. Eu am fost trimis la școala secundară¹ la vârsta de opt ani, fiindcă tata intenționa să mă consacre serviciului bisericii, ca pe o zeciuală din fiii săi. Dorința mea timpurie de a învăța să citesc (care trebuie să fi fost foarte timpurie, fiindcă nu-mi amintesc să nu fi putut citi vreodată) și opinia tuturor prietenilor, care spuneau că aveam să fiu un bun învățat, l-au încurajat în acest scop. Și unchiul meu Benjamin l-a aprobat și a propus să-mi dea toate volumele sale de predici stenografiate, probabil ca pe un fond inițial cu care să încep, dacă voiam să învăț sistemul lui. Am continuat oricum cu școala secundară aproape un an, deși în timpul acesta am trecut treptat de la mijlocul clasei în fruntea ei, și apoi am fost transferat în clasa următoare, ca să pot intra în clasa a treia la sfârșitul anului. Dar, între timp, văzând cât de mult se cheltuia cu educația la colegiu – sumă pe care nu și-o permitea, din pricina familiei numeroase – și văzând că multe persoane astfel educate nu câștigau cine știe ce (motive pe care le prezenta de altfel prietenilor în prezența mea), tata m-a luat de la școala secundară și m-a trimis la o școală de scris și aritmetică, ținută de un om faimos pe atunci, domnul George Brownell, care avea foarte mult succes în profesia lui, în general, și aceasta prin metode blânde, încurajatoare. Sub îndrumarea lui, am învățat să scriu frumos destul de curând, dar cu aritmetica am eșuat și nu am făcut niciun progres. Când am împlinit zece ani,

¹ Grammar school: școli care urmau modelul britanic și în care tinerii învățau limbile clasice, ca o pregătire pentru colegiu. (N. tr.)

tata m-a luat acasă ca să-l ajut în noua sa afacere, cea de fabricant de lumânări și săpun; era o meserie pe care nu o învățase, dar când ajunsese în Noua Anglie văzuse că vopsitoria nu era la mare căutare și nu îi putea întreține familia. Prin urmare, am fost pus să tai fitilurile lumânărilor, să umplu formele pentru săpun și pentru lumânări, să ajut în prăvălie, să fac comisioane etc.

Nu-mi plăcea comerțul și aveam o înclinație puternică pentru mare, dar tata s-a declarat împotriva; oricum, trăind aproape de apă, eram adesea pe ea și în ea, învățând devreme să înot bine și să conduc bărcile; când eram într-o barcă sau într-o canoe, împreună cu alți băieți, mi se încredința de obicei conducerea, mai ales în cazurile dificile; și în alte ocazii eram conducătorul băieților, și uneori îi băgam în încurcături; voi menționa doar una, ca să vezi că dovedeam de timpuriu un spirit public, deși nu era îndreptat în sensul corect.

Aproape de noi se afla iazul unei mori, mărginit pe o parte de o mlaștină cu apă sărată, în care obișnuiam noi să pescuim plevușcă în timpul fluxului. Atâta am călcat-o în picioare, că se transformase într-o baltă mocirloasă. Propunerea mea a fost să construim acolo un ponton pe care să putem călca și le-am arătat tovarășilor mei o grămadă mare de pietre, cu care urma să se construiască o casă nouă lângă mlaștină și care s-ar fi potrivit foarte bine scopului nostru. Prin urmare, seara, când muncitorii plecaseră, am adunat câțiva tovarăși de joacă și, muncind cu sânguința unui mușuroi de furnici, uneori doi sau trei la o piatră, am adus toate pietrele și